

การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

THE QUALITY CONTROL OF COMMUNITY PRODUCT PHA MUD MEE CLOTH, IN NAPO DISTRICT, BURIRAM PROVINCE

ณัฐปรกรณ์ จันทะปิตตา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ อำเภอ นาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มสตรีแม่บ้าน อำเภอ นาโพธิ์และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอ นาโพธิ์ ที่เป็น ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ใช้สินค้า ๕ กลุ่มๆ ละ ๔ คน สุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือใช้แบบสัมภาษณ์ชนิด โครงสร้าง โดยการสนทนาแบบ เจาะลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เรียงลำดับข้อมูลจากความถี่มากไปหาความถี่น้อย ใช้สถิติร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลแบบบรรยาย (Descriptive) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า

๑. สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ พบว่า

๑.๑ ลักษณะคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ภายในกลุ่มในปัจจุบัน เกิดจาก การใช้ฝีมือผู้ ทอซึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ การเลือกวัตถุดิบ กระบวนการผลิต คำนึงถึงความพึง พอใจของผู้ซื้อ

๑.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ของกลุ่ม ได้แก่ เงินทุน วัตถุดิบ สถานที่ผลิต วิธีการผลิต อุปกรณ์ เครื่องมือและสาธารณูปโภค

๒. การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ เกิดจาก

๒.๑ ข้อกำหนดการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ภายในกลุ่ม ได้แก่ การปรับปรุง รูปแบบผลิตภัณฑ์ การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ การหาข้อมูลความต้องการผ้ามัดหมี่จากผู้ ซื้อ การตรวจสอบและทดสอบผลิตภัณฑ์ที่สำเร็จแล้ว

๒.๒ กระบวนการการผลิตชุมชนผ้ามัดหมี่ของกลุ่ม ได้แก่ มีการออกแบบผ้ามัดหมี่ ตามลักษณะที่กำหนดไว้ มีการคัดเลือกวัตถุดิบ มีการตรวจสอบการทอและตรวจสอบผ้ามัดหมี่สำเร็จรูป มีการถามความพึงพอใจของผู้ซื้อหรือผู้ใช้ และมีการกำหนดคุณลักษณะผ้ามัดหมี่

๒.๓ วิธีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ที่สำเร็จรูป ได้แก่ เนื้อผ้าต้องสม่ำเสมอ เส้นด้ายที่ทอจะต้องชัดเจนทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง ลายต้องไม่ขาดหรือผิดไปจากรูปแบบ สีไม่มีรอยด่าง รอยเปื้อน รอยต่อของสีไม่ปรากฏรอยซึมเข้าไปตรงส่วนที่มัดหมี่ ความถี่ของลายเด่นชัด สวยงาม มี การบรรจุผลิตภัณฑ์ที่เรียบร้อย สะอาดและสามารถป้องกันความเสียหายได้

๓. ผลของการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ พบว่า

๑.๑ ผลต่อการดำเนินงาน ได้แก่ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ได้สินค้าที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับราคา คຸ້มคຸ້มกับการนำไปใช้งาน สร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศ

๑.๒ ผลต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพอากาศไม่ดี สภาพน้ำเสีย เกิดสารเคมีตกค้างในชุมชน

๑.๓ ผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่ม ได้แก่ มีการสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ได้คำตอบแทนจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นธรรม มีการคุ้มครองและให้สวัสดิการด้านต่างๆ ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากองค์กรภายนอก

คำสำคัญ: การควบคุมคุณภาพ, ฝ้ายดหมี่, มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน, ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the quality control of community product, Mud Mee Cloth, in Napo District, Buriram Province. This study was a qualitative research. The participants of the present study were a group of housewives of Napo and local handicrafts of Napo. They were purposive selected from ๘ groups of producers, sellers, and consumers with ๔ persons each. The instrument used for collecting the data was a semi-structured interview using in-depth group. The data was analyzed through a content analysis. Then the data was ordered from the highest frequency data to the lowest frequency data. The statistics employed was a percentage, and the data was presented through descriptive writing. The results revealed as follows:

1. The study found the following current state factors of Mud Mee Cloth.

1.1 The characteristics of Mud Mee Cloth were it was woven by hands of the local weaver taught from her/his ancestor, selected the desired materials, the production, and it was made as the purchasers' satisfaction.

1.2 The factors affecting to the quality of the Mud Mee were capital, raw materials, production place, production methods, equipment, tool, and infrastructure.

2. The quality control of Mud Mee Cloth was from the following factors.

2.2 The regulations of production set within the group of producers such as there must be the model improvement, materials, equipments, and tools selection, searching for the needed information from consumers, checking, and testing the finished products.

2.3 Production processes were the designing the set patterns, choosing the raw materials, checking and testing the product, asking the customers' satisfaction, and setting the characteristics.

2.4 The methods of checking the complete product were the whole fabric must be smooth, the silk threads must tidily woven both the vertical and horizontal threads, the pattern must be correct, the color should not have stain and dirty, the connection of color must be harmonious, the sequin of pattern must be beautifully apparent, and the packing must be neat, clean, and able to protect the product from any damages.

3. The results of Mud Mee Cloth quality control were shown as follows:

3.1 The results towards the operation were the product efficiency was increased. This made the quality of the product match with the set price, worth for using, and built the strength of industry and economy of the country.

3.2 The results to environment were the air was not good and the water was polluted because of the chemical.

3.3 The results towards the producers' strength were the production set the awareness for all parties to be unity, the payment was paid to the members fairly, there was security in their earnings, they received good welfares and supporting from the outside organizations.

Keywords: Quality Control, Pha Mud Mee, Standard Community Product, Community Product

บทนำ

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกิดจากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น มีจำนวนมาก มีทั้งชนิดที่ได้คุณภาพและไม่ได้คุณภาพ สาเหตุเพราะต้องการให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างผลิตภัณฑ์ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและชุมชน การดำเนินงานดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐบาล ทำให้ชุมชนตื่นตัว ระยะเวลาต่อมาได้จัดให้มีการประกวดและแข่งขัน โดยนำเรื่องคุณภาพมาเป็นตัวบ่งชี้ สินค้าประเภทเดียวกันจัดแข่งขันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน มีการคัดเลือกและแข่งขันกันในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ สินค้าใดที่ผ่านการคัดเลือกและแข่งขันได้ ก็จะได้เครื่องหมายดาวรับรองการประกันคุณภาพผลิตภัณฑ์ สุดท้ายรัฐบาลมีนโยบายกำหนดให้ใช้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนแทน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เข้าสู่ส่วนแบ่งการตลาดต่อไปได้

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งชุมชนได้ให้ความสนใจในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และเป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่กระจัดกระจายทั่วทุกตำบล ภูมิปัญญาเหล่านี้มีความ

แตกต่างกันและหลากหลายมาก จึงทำให้แต่ละตำบลมีสินค้ามากมาย ในจำนวนสินค้าเหล่านี้มีทั้งที่ได้คุณภาพตามมาตรฐานและได้ไปรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน บางชนิดก็อยู่ระหว่างการพัฒนา ขณะเดียวกันจังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนและได้รับรางวัลระดับชาติ เช่น ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ ผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ของชำร่วยของประดับต่างๆ

สำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของจังหวัดบุรีรัมย์นั้น มีชื่อเสียงมานานและมีการทอผ้าไหมทุกอำเภอ ซึ่งแหล่งทอผ้าที่ถือว่าใหญ่และเด่น คือ อำเภอพุทไธสงและอำเภอนาโพธิ์ ทั้งสองอำเภอนี้มีชื่อเสียงในการเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมมานาน จากการศึกษพบว่า มีการตั้งโรงเรียนสอนการทอผ้าไหมโดยใช้เครื่องทอจากประเทศญี่ปุ่น มาตั้งแต่สมัยรัชการที่ ๕ และมีชาวญี่ปุ่นมาเป็นครูสอนหน่วยทอผ้าที่อำเภอพุทไธสง จนประสบผลสำเร็จ ผ้าไหมที่อำเภอพุทไธสงจึงเป็นผ้าไหมที่มีคุณภาพและดีที่สุดในช่วงนั้น ผ้าไหมของทั้งสองอำเภอเป็นที่รู้จักกันทั่วไปและประสบผลสำเร็จจากการประกวดผ้าไหมในที่ต่างๆ โดยเฉพาะการประกวดผ้าไหมที่พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้ ๑๐ รางวัล ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้ ๑๖ รางวัล ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ ๒๒ รางวัล ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้ ๑๗ รางวัล ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้ ๑๓ รางวัล ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้ ๑๓ รางวัล ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ ๑๕ รางวัล ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้ ๑๔ รางวัล (สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์, ๒๕๔๑ : ๖๒๗) จังหวัดบุรีรัมย์มีศูนย์ศิลปาชีพพิเศษของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ตั้งอยู่ที่อำเภอนาโพธิ์ สมาชิกได้รับการพัฒนาฝีมือการทอ การย้อม ตลอดจนการพัฒนาลายมัดหมี่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด สมาชิกหลายคนได้ไปทอผ้าที่สำนักพระราชวัง หลายคนได้ไปแสดงการทอผ้าที่ต่างประเทศเพื่อเผยแพร่โครงการพระราชดำริ ที่สำคัญชาวบุรีรัมย์มีโอกาสดูรับแขกผู้มาเยือน ซึ่งเป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผ้าไหมจังหวัดบุรีรัมย์เป็นอุตสาหกรรมระดับชุมชนและเป็นสินค้าที่ทำรายได้ให้แก่ชาวจังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ของอำเภอนาโพธิ์ ผู้สินค้าที่มีคุณภาพกระทั่งได้ไปรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงสนใจที่จะศึกษาทฤษฎีการควบคุมคุณภาพกับแนวทางการปฏิบัติให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดังกล่าวเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่
๒. เพื่อศึกษากระบวนการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่
๓. เพื่อศึกษาผลการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ที่ได้ไปรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของอำเภอ นาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จากกลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอนาโพธิ์และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ ที่เป็น ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ใช้สินค้า ๕ กลุ่มๆ ละ ๔ คน รวม ๒๐ คน

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์
๒. ดำเนินการและจัดทำข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ ที่ได้ไปรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓. สัมภาษณ์โดยการสนทนาแบบเจาะลึก (Depth Interview) เกี่ยวกับ สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ กระบวนการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ ผลการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่และข้อเสนอแนะ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอนาโพธิ์และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ ที่เป็น ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ใช้สินค้า จำนวน ๕ กลุ่มๆ ละ ๔ คน รวม ๒๐ คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดโครงสร้าง ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ กระบวนการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ ผลการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ และข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีสัมภาษณ์ โดยการสนทนาแบบเจาะลึก (Depth Interview) ด้าน สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ กระบวนการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ ผลการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ และข้อเสนอแนะจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๐ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เรียงลำดับข้อมูลจากความถี่มากไปหาความถี่น้อย ใช้สถิติคำร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลแบบบรรยาย (Descriptive)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า

๑. สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ พบว่า

๑.๑ ลักษณะคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ภายในกลุ่มในปัจจุบัน เกิดจากการใช้ฝีมือผู้ทอ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ การเลือกวัตถุดิบ กระบวนการผลิต คำนึงถึงความพึงพอใจของผู้ซื้อ

๑.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ของกลุ่ม ได้แก่ เงินทุน วัตถุดิบ สถานที่ผลิต วิธีการผลิต อุปกรณ์ เครื่องมือและสาธารณูปโภค

๒. การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ เกิดจาก

๒.๑ ข้อกำหนดการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ภายในกลุ่ม ได้แก่ การปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ การหาข้อมูลความต้องการผ้ามัดหมี่จากผู้ซื้อ การตรวจสอบและทดสอบผลิตภัณฑ์ที่สำเร็จแล้ว

๒.๒ กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ของกลุ่ม ได้แก่ มีการออกแบบผ้ามัดหมี่ตามลักษณะที่กำหนดไว้ มีการคัดเลือกวัตถุดิบ การตรวจสอบการทอและตรวจสอบผ้ามัดหมี่สำเร็จรูป มีการถามความพึงพอใจของผู้ซื้อหรือผู้ใช้ และมีการกำหนดคุณลักษณะผ้ามัดหมี่

๒.๓ วิธีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ที่สำเร็จรูป ได้แก่ เนื้อผ้าต้องสม่ำเสมอ เส้นด้ายที่ทอจะต้องชัดเจนทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง ลายต้องไม่ขาดหรือผิดไปจากรูปแบบ สีไม่มีรอยด่าง รอยเปื้อน รอยต่อของสีไม่ปรากฏรอยซึมเข้าไปตรงส่วนที่มัดหมี่ ความเลื่อมของลายเด่นชัด สวยงาม มีการบรรจุผลิตภัณฑ์ที่เรียบร้อย สะอาดและสามารถป้องกันความเสียหายได้

๓. ผลการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่

๓.๑ ผลการดำเนินงาน ได้แก่ เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต สินค้ามีคุณภาพ คู่ค้ากับการนำไปใช้ เกิดความยุติธรรมในการซื้อขาย ช่วยตัดสินใจในการเลือกซื้อ สร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศ

๓.๒ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพอากาศไม่ดี สภาพน้ำเสีย สารเคมีตกค้างในชุมชน

๓.๓ ผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่ม ได้แก่ การสร้างจิตสำนึก ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม สวัสดิการด้านต่างๆ การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ผลการวิจัยและข้อค้นพบที่สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

๑. สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ ประกอบด้วย

๑.๑ ลักษณะคุณภาพการผลิตผ้ามัดหมี่ภายในกลุ่มในปัจจุบัน จะคำนึงถึงฝีมือผู้ทอ ซึ่งมีความชำนาญและความสามารถเฉพาะตัว การใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นและต่างถิ่น กระบวนการผลิตทุกขั้นตอนและความพึงพอใจของผู้ซื้อ นั้นแสดงให้เห็นว่า แนวคิดการควบคุมคุณภาพในปัจจุบันนั้น จะอาศัย ฝีมือผู้ทอ การเลือกวัตถุดิบ กระบวนการผลิต สอดคล้องกับแนวคิดการควบคุมคุณภาพแบบใหม่ที่ ศิริรัตน์ วรรณสิทธิ์ (๒๕๔๑ : ๔-๖) กล่าวว่า ปัจจุบันมนุษย์รู้จักใช้และเลือกสินค้ามากขึ้น มีความต้องการใช้สินค้า มีการจัดหาหาเครื่องทุนแรงมาทดแทน เพื่อให้การผลิตได้จำนวนมาก โดยเน้นการควบคุมคุณภาพทุกกระบวนการผลิต คำนึงถึงผู้บริโภคมากขึ้น ทำนองเดียวกัน มีการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาการทอผ้ามัดหมี่ของชาวอีสาน : กรณีศึกษาบ้านกำพี้ ตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” ของ โสภิตา ขงยอด (๒๕๕๕ : บทคัดย่อ) พบว่า การพัฒนากระบวนการทอผ้าเริ่มตั้งแต่ การเลือกวัตถุดิบ กระบวนการผลิตและการตลาด อันเป็นแนวทางการพัฒนาการทอผ้าให้ได้มาตรฐาน

๑.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ของกลุ่ม ได้แก่ เงินทุน วัตถุดิบ สถานที่ผลิต วิธีการผลิต อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องทุนแรง สาธารณูปโภค นั้นแสดงให้เห็นว่า คุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ของกลุ่มดังที่กล่าวนั้น เป็นไปตามความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพและระบบการผลิต กรณีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิต ที่ศิริพร ขอพรกลาง (๒๕๔๔ : ๑๒-๑๓) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ถูกนำมาพิจารณาเป็นมาตรฐานการผลิตจะแยกออกเป็น ๒ ทาง คือ ปัจจัยทางตรง ได้แก่ ทำเล แรงงาน เงินทุน วัตถุดิบ เครื่องจักร วิธีการทำงาน เป็นต้น และ ปัจจัยทางอ้อม ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก และสาธารณูปโภคต่างๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะเป็นแรงเสริมให้พนักงานมีทัศนคติที่ดีต่อบรรยากาศการผลิต และเป็นแรงกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป และ สอดคล้องกับ การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าทอ กลุ่มทอผ้าบ้านก้างปลา ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย” ของ เพ็ญนิภา อินทรตระกูล (๒๕๕๓ : บทคัดย่อ) พบว่า กลุ่มได้พัฒนาคุณภาพวัตถุดิบ โดยเลือกซื้อวัตถุดิบที่มีคุณภาพ แก้ไขการข้อมลไม่ให้สีตกและมีกรอออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เป็นสัญลักษณ์ของตนเอง

๒. การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ เกิดจาก

๒.๑ ข้อกำหนดการผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ภายในกลุ่ม ได้แก่ มีการปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์หรือลวดลายต่างๆ ตามความต้องการของผู้ซื้อ มีการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ เพื่อการผลิตที่มีคุณภาพ มีการหาข้อมูลความต้องการผ้ามัดหมี่จากผู้ซื้อ มีการตรวจสอบและทดสอบผลิตภัณฑ์ที่ทำสำเร็จแล้ว มีการวิจัยการใช้สินค้าจากผู้บริโภคเพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการบรรจุผลิตภัณฑ์ที่สำเร็จอย่างดีเพื่อส่งให้ผู้บริโภค มีคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้สินค้า สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, ๒๕๕๒) ที่กล่าวถึง ข้อกำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ระบุคุณลักษณะที่

สำคัญของผลิตภัณฑ์ ประสิทธิภาพการนำไปใช้ คุณภาพของวัตถุดิบ และวิธีทดสอบ เพื่อเป็นเกณฑ์ ตัดสินคุณภาพผลิตภัณฑ์นั้นๆ

๒.๒ กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ของกลุ่ม ได้แก่ มีการออกแบบผ้า มัดหมี่ตามลักษณะที่กำหนดไว้ มีการคัดเลือกวัตถุดิบ ตรวจสอบการทอและตรวจสอบผ้ามัดหมี่ มีการ ถามไถ่ความพึงพอใจของผู้ซื้อหรือผู้ใช้ มีการกำหนดผ้ามัดหมี่ว่าจะมีคุณลักษณะระดับใด นั้นแสดงให้เห็น ว่า กลุ่มได้กำหนดแนวทางและกระบวนการผลิตผ้ามัดหมี่ไว้ เพื่อการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ เป็นไปตาม วงจรการควบคุมคุณภาพในอุตสาหกรรม ซึ่งจะประกอบไปด้วยกระบวนการต่างๆ กล่าวคือ การวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภค การนำข้อมูลจากการตลาดมากำหนดรูปแบบ ผลิตภัณฑ์ การจัดซื้อ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้องกับรูปแบบรายการ การวางแผนและจัดสรร ทรัพยากรการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค การนำวัสดุเข้าสู่กระบวนการแปรรูปให้ เป็นสินค้าตามที่ออกแบบไว้ การตรวจสอบและทดสอบผลิตภัณฑ์ที่ทำสำเร็จแล้วว่ามีคุณลักษณะทาง กายภาพ เคมีหรือฟิสิกส์ ตามที่กำหนดหรือไม่ การบรรจุผลิตภัณฑ์ที่ทำสำเร็จแล้วลงในภาชนะที่ปลอดภัย ก่อนส่งถึงผู้บริโภค เป็นต้น

๒.๓ วิธีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ที่สำเร็จรูป ได้แก่ เนื้อผ้าต้องสม่ำเสมอ เส้นด้ายที่ทอจะต้องชัดเจนทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง ลายต้องไม่ขาดหรือผิดไปจากรูปแบบ สีไม่มีรอยด่าง รอยเปื้อน รอยต่อของสีไม่ปรากฏรอยซึมเข้าไปตรงส่วนที่มัดหมี่ ความถี่ของลายเด่นชัด สวยงาม มี การบรรจุผลิตภัณฑ์ที่เรียบร้อย สะอาดและสามารถป้องกันความเสียหายได้นั้นแสดงให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ที่สำเร็จรูปได้ผ่านการตรวจสอบ ตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, ๒๕๕๒) ด้านลักษณะทั่วไป ต้องอยู่ในสภาพที่เรียบร้อย ทั้งสิ้น เส้นด้ายชัดเจน ทั้งตามแนวเส้นด้ายยืนและแนวเส้นด้ายพุ่ง ด้านเอกลักษณ์ ต้องมี ลักษณะเฉพาะของผ้ามัดหมี่ คือ ช่วงรอยต่อของสีในเส้นด้าย จะปรากฏรอยซึมของสีที่ซึมเข้าไปตรง ส่วนที่มัดไว้ ความถี่ของลวดลายอันเนื่องมาจากการสอดเส้นด้ายพุ่งด้วยมือแต่ละเส้น สอดคล้องกับ วิจัย แหวนเพชร (๒๕๓๖ : ๑๑) ได้กล่าวว่า คุณภาพ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีความคงทน มั่นคง มี สภาพดีและสามารถทำงานได้พร้อมทั้งมีรูปร่างสวยงาม เรียบร้อย กลมกลืน ทำให้นำมาใช้

๓. ผลของการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่ ประกอบด้วย

๓.๑ ผลการดำเนินงาน ได้แก่ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ได้สินค้าที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับราคา คู่แข่งกับการนำไปใช้งาน เพิ่มโอกาสทางการค้าในการจัดซื้อ/จัดจ้างของหน่วยงาน ราชการ เกิดความยุติธรรมในการซื้อขาย สร้างโอกาสทางการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการไทย นั้น แสดงให้เห็นว่า ประโยชน์ที่เกิดจากการได้ไปรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มีหลายด้านซึ่งเป็นไป ตามแนวทางพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่จะยกระดับมาตรฐานผู้ผลิตสินค้าในประเทศ ให้ผลิต สินค้าเป็นไปตามมาตรฐานเพื่อเข้าสู่การแข่งขันกับนานาประเทศได้ กล่าวคือ พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานการผลิตที่ดียิ่ง ส่งเสริมการตลาด โดยมีเครื่องหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์

ชุมชนรับรอง สนับสนุนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้เป็นที่แพร่หลายเป็นที่นิยมของผู้บริโภค เป็นสิ่งยืนยันและถือหลักประกันคุณภาพ ที่เพิ่มความเชื่อถือแก่ผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชน เพิ่มศักยภาพการแข่งขันและสร้างรายได้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน เสริมสร้างเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๓.๒ ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพอากาศไม่ดี สภาพน้ำเสีย เกิดสารเคมีตกค้างในชุมชน สภาพดินเสีย นั้นแสดงให้เห็นว่า การผลิตผ้ามัดหมี่จะมีผลต่อสภาพแวดล้อม ดังนั้นผู้ผลิตจะต้องบริหารการควบคุมคุณภาพในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัย (Safety) ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดการควบคุมคุณภาพเชิงธุรกิจ ที่ ศิริรัตน์วรรณสิทธิ์ (๒๕๕๑ : ๔-๖) กล่าวถึง ผลกระทบของโรงงานอุตสาหกรรมต่อสิ่งแวดล้อมนับวันจะสูงขึ้นเรื่อยๆ ภาวะโลกร้อน สภาพน้ำเสีย มลภาวะที่เกิดกับอากาศบริสุทธิ์ ทั้งหลายเหล่านี้เกิดจากการขยายตัวของระบบการผลิตแบบไม่สิ้นสุด ทำนองเดียวกัน จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจทอผ้ามัดหมี่ของกลุ่มสตรีและผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์” ของสุภาพร พรหมนิยม (๒๕๕๓ : บทคัดย่อ) พบว่า การผลิตจะมีผลต่อสิ่งแวดล้อม คือปัญหาสารเคมีจากการย้อมสี มีกลิ่นเหม็นรบกวน มีควันไฟจากการต้มไหมลอก กาว ฟอกไหมและย้อมสี เป็นต้น

๓.๓ ผลต่อความเข้มแข็งที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม ได้แก่ มีการสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ได้ค่าตอบแทนจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นธรรม มีการคุ้มครองและให้สวัสดิการด้านต่างๆ ตามระเบียบของกลุ่ม ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากองค์กรภายนอก มีการสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ มีการรักษาเอกลักษณ์เฉพาะผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้น นั้นแสดงให้เห็นว่า กระบวนการความเข้มแข็ง เป็นไปตามแนวคิดการควบคุมคุณภาพเชิงธุรกิจ ที่ ศิริรัตน์วรรณสิทธิ์ (๒๕๕๑ : ๔-๖) กล่าวว่า ขวัญและกำลังใจ (Morale) ประกอบด้วย การบริหารจัดการต้องสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและการบริหารจัดการต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ ทำนองเดียวกันยังเป็นไปตาม หลักสำคัญสำหรับการควบคุมคุณภาพให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งศิริพร ขอพรกลาง (๒๕๕๔ : ๑๕-๑๖) กล่าวว่า การจงใจ การควบคุมคุณภาพเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่ต้องร่วมมือกัน พื้นฐานความร่วมมือนี้ต้องอาศัยแรงจูงใจ ได้แก่ การให้ค่าตอบแทนที่คุ้มค่า การจัดสวัสดิการที่เหมาะสม รวมถึงการจัดงานแสดงความยินดีในโอกาสต่างๆ เหล่านี้เป็นแรงจูงใจให้เกิดความสำเร็จในการควบคุมคุณภาพเป็นอย่างดี

สรุปผลการวิจัย

๑. สภาพปัจจุบันคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ พบ ๔ ลักษณะเด่น คือ ความเรียบร้อย สวยงาม ลูกค้าพึงพอใจ สวมใส่ได้ดี และเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้ามัดหมี่

๒. การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้ามัดหมี่ พบ ๓ ประเด็น คือ

๒.๑ มีข้อกำหนดการผลิตฝ้ายมัดหมี่ของกลุ่มให้เป็นไปตามมาตรฐาน

๒.๒ มีกระบวนการควบคุมการผลิตตั้งแต่ การออกแบบ การคัดเลือกวัตถุดิบ การตรวจสอบการทอและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป

๒.๓ มีวิธีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป คือ เนื้อผ้าสม่ำเสมอ เส้นด้ายทอชิด แน่น ลายเด่นชัด สวยงาม

๓. ผลของการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ฝ้ายมัดหมี่ พบ ๓ ประเด็น คือ

๓.๑ ผลการดำเนินงาน ได้แก่ เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต สินค้ามีคุณภาพ กลุ่มสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศได้

๓.๒ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพอากาศไม่ดี สภาพน้ำเสีย สารเคมีตกค้างในชุมชน

๓.๓ ผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่ม ได้แก่ การสร้างจิตสำนึก ค่าตอบแทนที่เป็นธรรม สวัสดิการด้านต่างๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

๑. การถ่ายทอดภูมิปัญญาเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์

๒. การควบคุมคุณภาพจะไม่อยู่ที่ฝีมือช่างอย่างเดียว ยังต้องคำนึงถึง วัตถุดิบ กระบวนการผลิตและความพึงพอใจของผู้ซื้อ

๓. ผลิตภัณฑ์ชุมชนฝ้ายมัดหมี่ที่กลุ่มได้ดำเนินการเป็นไปตามลักษณะคุณภาพ แต่ถ้ามีการขยายให้ผลิตภัณฑ์ฝ้ายมัดหมี่มีคุณภาพเป็นวงกว้าง จะเป็นศูนย์รวมฝ้ายมัดหมี่คุณภาพที่ยิ่งใหญ่

๔. การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนฝ้ายมัดหมี่นอกจากจะเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนแล้ว ยังต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์เฉพาะผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาประกอบเพื่อให้เกิดคุณค่าที่แตกต่างของแต่ละท้องถิ่น จะเป็นจุดขายของกลุ่มและชุมชนได้ดีและเป็นแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มหรือเครือข่ายให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์ของกลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอนาโพธิ์และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่เป็น ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ใช้สินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนฝ้ายมัดหมี่ที่กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ตามสภาพที่เป็นจริง

ขอขอบคุณ อาจารย์วิเศษ แปงไชสง ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๔ จังหวัดบุรีรัมย์ที่ให้ความกรุณาในการประสานงานกลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอนาโพธิ์และศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จรัส สว่างทัฬหะ รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาลัย จันทร์พานิชย์ รองศาสตราจารย์ ดร. สมมาตร ผลเกิดและผู้ช่วย

ศาสตราจารย์อนันต์ ลิขิตประเสริฐ ซึ่งเป็นคณะผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความกรุณาตรวจสอบเครื่องมือและให้คำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่ง

ขอขอบคุณ ดร.สุรชัย ปิยานุกูล ที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบการเขียนบทคัดย่อภาษาอังกฤษทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ที่สนับสนุนทุนวิจัยตามโครงการพัฒนานักวิจัย ขอขอบคุณหน่วยงานภายนอกที่ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาใช้ประกอบงานวิจัยทำให้งานวิจัยมีสาระที่สมบูรณ์ มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

เพ็ญภา อินทรตระกูล. (๒๕๕๗). การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ทอผ้าบ้านกำแปง ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

บุษย์ ไกยวรรณ. (๒๕๕๖). การควบคุมคุณภาพในงานอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก.

วิชัย แหวนเพชร. (๒๕๕๓). การวางแผนและการควบคุมการผลิต. กรุงเทพมหานคร : คณะ

เทคโนโลยีอุตสาหกรรม, สถาบันราชภัฏพระนคร.

ศิริพร ขอพรกลาง. (๒๕๕๔). การควบคุมภาพ. ปทุมธานี : สกายบุ๊กส์.

ศิริรัตน์ วรรณสิทธิ์. (๒๕๕๑). การบริหารคุณภาพ ISO 9000. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จิตรวัฒน์.

สุภาพร พรหมนิม. (๒๕๕๓). ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มสตรีและผลกระทบต่อชุมชนชนบท : กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศึกษาระดับปริญญาโทเพื่อพัฒนาชุมชน), มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

โสภิตา ขงขอด. (๒๕๕๐). กระบวนการพัฒนาการทอผ้ามัดหมี่ของชาวอีสาน : กรณีศึกษาย่านกำแปง ตำบลกำแปง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์. (๒๕๕๑). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์ : สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์.

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. เครื่องหมายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. [On-Line]

<http://www.krumai.com/standard/page7.html> [๒๕๕๒ กรกฎาคม ๔]